

קול צופיד

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויצא - תשס"ב - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

השיעור לעילוי נשמת :

מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע : ויצא

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשס"ב.

הלכות קדושת בית הכנסת

יעקב אבינו תיקן תפלת ערבית בפרשתנו כתוב (בראשית כ"ח י"א) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֶרְנָה. וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָּא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשָּׂם מִרְאשֵׁיתוֹ וַיִּשְׁבַּע בְּמָקוֹם הַהוּא. וַיֹּאמֶר רַשִׁי עַל מַה שִּׁכְתוֹב 'כִּי בָא הַשָּׁמֶשׁ', 'הִיָּה לוֹ לִכְתוֹב וַיִּבֹּא הַשָּׁמֶשׁ, וַיֵּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשָּׁמֶשׁ' - מִשְׁמַע שִׁשְׁקָהּ לוֹ מַה פְּתָאוֹם שֶׁלֹּא בְּעוֹנָתָה כְּדֵי שִׁלְיָן שֵׁם. וְלִוְמִדָּם חֲזִ"ל שִׁיעָקֵב אֲבִינוֹ תִּיקֵן תַּפְלַת עֶרְבִית, (בְּרֻכּוֹת כו, ב) וְכִמוֹ שֶׁרַשִׁי מְבִיא 'וַיִּפְגַּע' וְכו' וּרְבִיתוֹ פִּירְשׁוּ לָשׁוֹן תַּפְלָה כְּמוֹ (יִרְמְיָה ז, טז) וְאֵל תַּפְגַּע בִּי, וְלִמְדוֹ שֶׁתִּיקֵן תַּפְלַת עֶרְבִית. וְשֵׁנָה הַכְּתוּב וְלֹא כְּתֹב וַיִּתְפַּלֵּל, לְלַמֶּד שֶׁקִּפְצָה לוֹ הָאֶרֶץ, כְּמוֹ שֶׁמְפֹרֵשׁ בְּפֶרֶק גִּיד הַנֶּשֶׁה" (חֻלִּין צ"א ב), וְעֵינַי שָׁם בִּשְׁפָתַי חֲכָמִים). הַגַּמ' מְבִיאָה (בְּרֻכּוֹת כו, ב) מַחְלֻקֹת בֵּין אַבְי לְבֵין רַבָּא אִם תַּפְלַת עֶרְבִית רְשׁוּת אוֹ חוֹבָה. אַבְי סוֹבֵר : חוֹבָה, וְרַבָּא סוֹבֵר : רְשׁוּת, וְהַלְכָה כְּמוֹתוֹ (וְעֵינַי לְרִי"ף שֵׁם). וְאַחֲרַי כִּד מוֹבָאֵת בְּגַמ' מַחְלֻקֹת בֵּין רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְבֵין רַבִּי גַמְלִיאֵל אִם תַּפְלַת עֶרְבִית רְשׁוּת אוֹ חוֹבָה "תֵּנוּ רַבָּנִי, מַעֲשֵׂה בְּתַלְמִיד אֶחָד שֶׁבָּא לִפְנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אָמַר לוֹ תַּפְלַת עֶרְבִית רְשׁוּת אוֹ חוֹבָה, אָמַר לוֹ רְשׁוּת. בֹּא לִפְנֵי רַבִּי גַמְלִיאֵל, אָמַר לוֹ תַּפְלַת עֶרְבִית רְשׁוּת אוֹ חוֹבָה, אָמַר לוֹ חוֹבָה". מִכָּאן נִלְמַד כְּמָה חֲשׁוֹבָה תַּפְלַת עֶרְבִית שְׁעָמְדוֹ עַל כִּד מְאֹד שֶׁתִּהְיֶה חוֹבָה. נִכּוֹן שֶׁלְּהַלְכָה נִפְסַק שֶׁהָיָה רְשׁוּת, אוֹלַם כְּתֹב הַרְמַב"ם (פ"א מֵהַלְכוֹת תַּפְלָה הַלְכָה ה' ו'): "וְכֹן תִּקְנֵה שִׁיחָא מִנֵּי תַּפְלִיתוֹת כְּמִנֵּי הַקִּרְבָּנוֹת, שְׁתֵּי תַּפְלִיתוֹת בְּכָל יוֹם כְּנֻגַּד שְׁנֵי תַּמִּידִין וְכו' וְכֹן תִּתְקִינוּ שִׁיחָא אִדָּם מִתְפַּלֵּל תַּפְלָה אֶחָת בְּלִילָה, שֶׁהָיָה אִיבְרִי תַּמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִיִּים מִתְעַלְלִים וְהוֹלְכִים כָּל הַלֵּילָה שֶׁנֶּאֱמָר 'הִיא הָעוֹלָה' וְכו' כְּעֵינַי שֶׁנֶּאֱמָר 'עֶרֶב וּבֹקֶר וְצַהֲרִים אֲשִׁיחָה וְאַהֲמָה וְיִשְׁמַע קוֹלִי'. וְאֵין תַּפְלִית עֶרְבִית חוֹבָה כְּתַפְלִית שַׁחֲרִית וּמִנְחָה, וְאַעֲפ"כ נִהְיָ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִקְוֹמוֹת מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם לְהַתְפַּלֵּל עֶרְבִית וּקְבֻלָּה עֲלֵיהֶם כְּתַפְלִית חוֹבָה" (וְעֵינַי לְכַס"ם שֵׁם וְלַחֵם מִשְׁנָה שֵׁם, שֶׁהַסִּבֵּר שֶׁאִמְנָם יֵשׁ סִבָּא שֶׁתַּפְלִיתוֹת אֲבוֹת תִּקְנוּ אֶךְ אֵין זֶה חוֹלֵק עַל כְּנֻגַּד קִרְבָּנוֹת).

לְסוֹבְרִים שֶׁתַּפְלַת עֶרְבִית רְשׁוּת - מְדוּעַ? הַגַּמ' דָּנָה תַּפְלוֹת כְּנֻגַּד מִי תִּקְנוּם, (שֵׁם כ"ו ע"ב) "אִיתָמֹר, רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר, תַּפְלוֹת אֲבוֹת תִּקְנוּם. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי אָמַר, תַּפְלוֹת כְּנֻגַּד תַּמִּידִין תִּקְנוּם". וְהַגַּמ' שֵׁם מְבִיאָה בְּרִייתוֹת שֶׁהֵם רָאִיּוֹת לְכָל שִׁטָּה. וְהִנֵּה אֶף אִם נֶאֱמָר שֶׁשְׁלוֹשׁ הַתַּפְלוֹת כְּנֻגַּד תַּמִּידִים תִּקְנוּם, מוֹבֵן לְמָה נִחְלָקוּ אִם עֶרְבִית רְשׁוּת אוֹ חוֹבָה, לְפִי שֵׁשׁ תַּמִּיד שֶׁל שַׁחַר, וְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִיִּים, וְכֻנְגַּדִּים תִּקְנוּ תַּפְלַת שַׁחֲרִית וְתַפְלַת מִנְחָה. וְיֵשׁ גַּם אֲבָרִים וּפְדִירִים שֶׁקִּרְבִּים עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, וְכֻנְגַּדִּים תַּפְלַת עֶרְבִית שֶׁהָיָה רְשׁוּת (כִּי לֹא תַּמִּיד יֵשׁ אֲבָרִים שֶׁלֹּא נִתְעַלְלוּ זֶה לֹא קִרְבָּן). אֲבָל אִם נֶאֱמָר כְּמוֹ רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא שֶׁתַּפְלוֹת אֲבוֹת תִּקְנוּם, אִם כֵּן אֲבָרֵיהֶם תִּיקֵן שַׁחֲרִית, וַיִּצְחַק תִּיקֵן מִנְחָה, וְאִכֵּן הֵם בְּאִמּוֹת חוֹבָה. וְגַם עֶרְבִית הִיָּתָה צְרִיכָה לְהִיטֵר חוֹבָה שֶׁכֵּן יַעֲקֹב אֲבִינוֹ תִּיקֵן אוֹתָהּ, וּבִפְרָט שֶׁהָיָה בְּחִיר שְׁבָאוֹת; עַל זֶה אוֹמֵר בַּעַל הַטּוֹרוֹת הַשֵּׁלֶם, שִׁיעָקֵב אֲבִינוֹ עֵמֶד לְהַתְפַּלֵּל מִנְחָה שְׁאוֹתָהּ תִּיקֵן אֲבִינוֹ. הַתְּחִלָּה לִּמְרָא לִמְנַח וּקִרְבָּנוֹת, וְכֵן אָמַר "אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתךָ", וְכִשְׁנַעֲמַד לִמְרָא תַּפְלַת שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה, מִיד בְּאוֹמְרוֹ "ה' שְׁפָתַי תִּפְתַּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלַּתךָ", פְּתָאוֹם שֶׁקָּעָה הַשָּׁמֶשׁ וְהַחֲשִׁיד. חֲשַׁב יַעֲקֹב אֲבִינוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת, וְאָמַר שְׁכִיּוֹן שֶׁהוּא אֲנוֹס יֵשׁ לְתַפְלַת מִנְחָה תְּשֻׁלוּמִים, הַתְּקִין תַּפְלַת עֶרְבִית וְהַתְּפַלֵּל עֶרְבִית, וְלֹאחֲרֵיהָ הַתְּפַלֵּל תַּפְלַת מִנְחָה לְתְּשֻׁלוּמִים. מִכָּאן, אוֹמֵר בַּעַל הַטּוֹרוֹת, שֶׁתַּפְלָה זֶה הִיא רְשׁוּת כִּיּוֹן שְׁעָמַד לְהַתְפַּלֵּל אוֹתָהּ כְּלֹאחֲרֵי יָד, וּבִלְתֵּי בְרִירָה. וְכֵן הִדְגַּשְׁנוּ שֶׁקְבֻלָּה כְּחוֹבָה.

עֲשָׂאן הַקְּב"ה אֲבָן אֶחָת אוֹמֵר רַשִׁי עַל הַכְּתוּב 'וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשָּׂם מִרְאשֵׁיתוֹ' "עֲשָׂאן כְּמִין מְרֻבָּ סִבִּב לְרֹאשׁוֹ שֶׁהִיא יָרָא מִפְּנֵי חִיּוֹת רְעוּת".

יעקב אבינו בנה לכאורה כמין חומה ומגן שיוכל לישון שם, על אף שמוכן מאליו שאין בכמה אבנים שמניח מראשותיו להגן מפני חיות טורפות, שלכל היותר ראשו מוגן ולא יותר, אך יעקב אבינו לא פחד כלל (ועיין בספר "קול יהודה" בחלק הדרוש). אח"כ מביא רש"י את דברי המדרש שהאבנים נעשו אבן אחת, "התחילו מריבות זו עם זו, זאת אומרת עלי ניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי ניח, מיד עשאן הקב"ה אבן אחת, וזהו שנאמר (פסוק יח) ויקח את האבן אשר שם מראשותיו". וגם כאן צריך להבין, שהרי יעקב אבינו לא הניח את האבנים מתחת לראשו כמו כרית, אלא מסביב לראשו, ואם כן על מה רבו עלי ניח, והרי לא נגע בהם כלל! אלא צריך לומר שהאבנים רבו מי יהיה יותר קרוב לצד ראשו כשהוא שוכב, עד שראה הקב"ה כמה שחיבבו אותו עד כדי כך שאפילו הסמיכות לראשו היתה להם סיבה למריבה, ועשאן לאבן אחת (ועיין לתרגום יונתן ב"ע, ולמדרש רבה כמה אבנים היו).

אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק עוד כתוב בפרשה אחר כך (שם יג) וַיְהִי ה' נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי ה' אֱלֹקֵי אֲבֹתֶיךָ אֲבִיךָ וְאֵלֶיךָ יִצְחָק הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה שֹׁכֵן עָלֶיהָ לְךָ אֶתְיָנָה וְלִצְרָעָד'. וְקִשָּׁה, מְדוּעַ אָמַר לוֹ עַל אֲבִירָה שֶׁהוּא אֲבִינוֹ, וְעַל יִצְחָק לֹא הִזְכִּיר שֶׁהוּא אֲבִינוֹ, אֲלֹא אָמַר לוֹ סֵתֵם וְאֵלֶיךָ יִצְחָק, הִיָּה לוֹ לִמְרָא אֲנִי ה' אֱלֹקֵי אֲבִירָה וְאֵלֶיךָ יִצְחָק אֲבוֹתֶיךָ, אוֹ שִׁפְרָט אֱלֹקֵי אֲבִירָה אֲבִיךָ וְאֵלֶיךָ יִצְחָק אֲבִיךָ? הַסִּבֵּר הַמְּפָרְשִׁים, שֶׁפָּנָה הַקְּב"ה לַיעֲקֹב בְּתוֹרָה יַעֲקֹב שֶׁפָּדָה אֶת אֲבִירָה. בְּשַׁעָה שֶׁהִיא אֲבִירָה אֲבִינוֹ בְּכַשְׁשׁ הָאֵשׁ, בְּקִשָּׁר הַמִּלְאכִים מֵהַקְּב"ה שִׁיתָן לָהֶם לְרֹדֶת וּלְכַבּוֹת לוֹ אֶת הָאֵשׁ, בִּזְכוֹת יִצְחָק אֲבִינוֹ שְׁעָתִיד לְצַאת מִמֶּנּוּ, וְלֹא נַעֲנוּ. אָמְרוּ לַהַקְּב"ה שִׁיתָן לָהֶם לְרֹדֶת בִּזְכוֹת שְׁעָתִיד לְצַאת מִמֶּנּוּ יַעֲקֹב. וְאָמְרוּ, הִרִי יַעֲקֹב בְּחִיר שְׁבָאוֹת הוּא, אָמַר לָהֶם הַקְּב"ה נִכּוֹן רָאוּי לְהִצְלִיחַ אֲבָל לֹא אֲתָם, אֲלֹא אֲנִי. עַל כֵּן, אֲבִירָה מִיּוֹחַס כְּאֲבִינוֹ שֶׁל יַעֲקֹב יוֹתֵר מִיִּצְחָק, שֶׁכֵּן בִּזְכוֹת שֶׁהוּא יֵצֵא מִמֶּנּוּ נִיצֵל. וְעוֹד פִּירוּשׁ אֲפֶשֶׁר לִמְרָא, שֶׁאָמַר הַקְּב"ה שֶׁאִם יֹאמֶר סֵתֵם לַיעֲקֹב שֶׁהָאֶרֶץ שֶׁהוּא שׁוֹכֵב עָלֶיהָ יִתְנַה לוֹ וְלִצְרָעוֹ, יֹאמְרוּ עֲשׂוּ וְיִשְׁמַעֲלֵם שְׁגֵם הֵם כְּלוּלִים בְּמִתְנָה הַזֹּאת, שֶׁהֵם מְזוּרְעִים שֶׁל הָאֲבוֹת גַּם כֵּן, לְכִד הִדְגִּישׁ לוֹ אֲנִי אֱלֹקֵי אֲבִירָה אֲבִיךָ, לִמְרָא שֶׁאֵין לַעֲשׂוֹ וְלִשְׁמַעֲלֵם שׁוֹם זְכוּיוֹת בְּאֶרֶץ, אֲלֹא נָתַן אוֹתָהּ לַיעֲקֹב בְּלִבָּד (עֵינַי אוֹה"ח הַקְּדוּשׁ עַל זֶה שֶׁמְחַלֵּק בֵּין יִשְׁמַעֲלֵם מִטַּעַם אַחֵר שֶׁאֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה בְּאֶרֶץ, וְכֵן מִנִּימוֹק אַחֵר שֶׁלֹּא מְגִיעַ לַעֲשׂוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה בְּאֶרֶץ).

הלכות קדושת בית הכנסת

זהירותו של יעקב בקדושת מקומות קדושים עוד כתוב בפרשה (שם טז) וַיִּיקַּח יַעֲקֹב מִשְׁפָּתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכָן יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאֶנֶּכִּי לֹא יָדַעְתִּי. וַיֹּאמֶר רַשִׁי "שִׁאִילוֹ יָדַעְתִּי לֹא יִשְׁנֵנִי בְּמָקוֹם קְדוֹשׁ כֹּזֵה". מִכָּאן רוֹאִים שֶׁהִיא יַעֲקֹב אֲבִינוֹ נִזְהָר בְּיוֹתֵר לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת מָקוֹם קְדוֹשׁ, שֶׁלֹּא לִישׁוֹן בּוֹ, שֶׁלֹּא לִזְלוֹל בּוֹ, וְכֵן לְלַמְדֵנוּ לְדוֹרוֹת.

אם למקום שהתפללו בו באקראי יש קדושה

אלא שיש לשים לב לכך, שהמקום שהיה שם אברהם הוא מקום שהתפללו בו אבותיו באקראי, אבל לא היה מקום תפלה קבוע, וזו באמת הסיבה שהיא אפילו לא ידע את המקום עד שקפצה לו הדרך בצורה נסית (עייין חולין דף צ"א ע"ב). מעניין הדבר שלגבי דין מקום תפלה שהתפללו בו באקראי יש גמ' שדנה אם בכלל יש בו קדושה או לא. וכך הגמ' אומרת, (מגילה כ"ו ע"א) "בני העיר שמכרו רחובה של עיר, לוקחים במעות בית כנסת". היינו, שיש קדושה לרחובה של עיר. ועל זה אומרת הגמרא: "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, זו דברי רבי מנחם בר יוסי סתומתאה, אבל חכמים אומרים הרחוב אין בו משום קדושה. ורבי מנחם בר יוסי מאי טעמיה, הואיל והעם מתפללין בו בתעניות ובמעמדות. ורבנן, ההוא אקראי בעלמא". כלומר, שנחלקו רבי מנחם בר יוסי וחכמים אם מקום שמתפללים בו באקראי מקבל דין של בית כנסת קבוע, ויש בו קדושה, או שמא אין קדושה אלא בבית כנסת קבוע דוקא. להמחיש הדבר, אפשר למשל לדון בכיכר השבת שעושים שם מדי פעם תפלות ועצרות, או בבנייני האומה שעושים שם תפלות, או אפילו ברחוב יפו ליד 'אגד' שעשו שם פעם עצרת גדולה והיו שם ששים רבוא מתפללים, האם משום כך מקבל כל

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יֵצֵא - תַּשְׁס"ב - מֵאֵת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

נקל לתאר שאחרי שיבא המשיח, ויהיה לנו את בית המקדש, ויבאו עם ישראל הנמצאים בכל העולם כולו, ויבקשו להתארח בבתי המלון שבירושלים כדי ללכת להקריב קרבנות. מסתבר שהרבה ירצו ללכת למלון המלך דוד, לא רק בגלל יופיו אלא משום שהוא ממוקם בתוך התחום של ירושלים העתיקה וקרוב למקום המקדש, אבל אה"י אם המשיח ירחיב את גבולה של ירושלים, ילכו להתארח בכל בתי המלון בעיר. ואם יהיו אותם אנשים פקחים, יבקשו להתארח בלי ארוחות, ילכו לבית המקדש להקריב את קרבנותיהם, ויבקשו לקחת את בקבוקי היין הריקים שנשארו, וכן את העורות שהפשיטו מהבהמות, יקחו אותם אתם ויגישו אותם לבעל בית המלון בתור תשלום. אם יודעק בעל המלון על הדבר, יראו לו לבעל המלון את דברי הגמרא הנ"ל שאין לו שום בעלות על הקרקע עליה בנה את מלון, ורק על השירות ועל המטלטלים שבמלון ישלמו לו בבקבוקים ריקים ובעורות מופשטות של קדשים. (מדברים אלה, לכאורה, ילמדו המשקיעים שלא לבנות מלונות מפוארים מדי, שאין זה השקעה טובה לעתיד. אבל האמת שיהיו עשירים שירצו להתנדב לבנות בתי מלון והאחרים, ולו רק כדי לקבל בחינם עורות של קדשים, אלא כדי לזכות את עולי הרגל).

מדוע ירדה שכינה לבית כנסת בבבל הגמ' מביאה דין מעניין. (מגילה כ"ט ע"א) "תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר, בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שבכל מקום שגלו שכינה עמהן. גלו למצרים, שכינה עמהן - שנאמר 'הנגלה נגלית לבית אביך בהיותם במצרים' וגו'. גלו לבבל - שכינה עמהן, שנאמר 'למענכם שלחתי בבלה'. ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן, שנאמר 'ושב ה' אלקיך את שבותך', והשיב לא נאמר אלא ושב, מלמד שהקדוש ברוך הוא שב עמהן מבין הגלויות. בבבל היכא? אמר אביי בבי כנישתא דהוצל, ובבי כנישתא דשף ויתבי בנהרדעא. ולא תימא הכא והכא, אלא זמנין הכא, וזמנין הכא. אמר אביי, תיתי לי, דכי מרחיקנא פרסה עיילנא ומצלינא התם. אבוה דשמואל [ולוין] הוו יתבי בכנישתא דשף ויתבי בנהרדעא, אתיא שכינה, שמעו קול ריגשא, קמו ונפקו. רב ששת הוה יתבי בבי כנישתא דשף ויתבי בנהרדעא, אתיא שכינה ולא נפק. אתו מלאכי השרת וקא מבעתו ליה, אמר לפניו רבונו של עולם, עלוב ושאניו עלוב מי נדחה מפני מי? - אמר להו שבקוהו". מדברי הגמ' הנ"ל רואים כמה חביבים בתי כנסיות ובתי מדרשות לפני הקב"ה. היו אביו של שמואל ולוי בבית כנסת ושמעו קול של שכינה ויצאו מפני כבוד. רב ששת שהיה סגי נהור ולא ראה מה שהם ראו, נבעת על ידי מלאכי השרת כדי שיקום משם, עד שנצרך להתפלל לפני הקב"ה שהוא עלוב שאינו רואה, ואמר להם הקב"ה לעזוב אותו. ורש"י כותב על ביאור דברי הגמ' דשף ויתבי "ובנאה יכניה וסיעתו מאבנים ועפר שהביאו עמחן בגלות, לקיים מה שנאמר כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו (תהילים קב)", כלומר שהסיבה לכך שהיתה השכינה שם היא משום שלקחו יכניה וסיעתו מאבנים ועפר שאספו מירושלים לפני שגלו.

כי רצו עבדיך את אבניה בזמנו של בעל היבן איש חי' כשעלה לארץ לבקר בה, לקח אבן מירושלים והניחה בבית כנסת בית זילכא, שהיתה גדולה מאוד והכילה עשרת אלפים אנשים! את אותה האבן הניח מתחת למזוזה. כל מי שהיה נכנס לבית הכנסת, היה מנשק את המזוזה ואח"כ את האבן ונכנס, לקיים מה שנאמר כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו. יש מי שאומר, שכשבוניים בית כנסת, ומחפשים קרקע, ומוצאים מקום מתאים. הרבה פעמים מחליטים על מקום מסוים, למרות שיש עוד מקום מסובך ממש, או במקום אחר, צריך לדעת שאין זה בכדי, אלא חז"ל אומרים שבכל מקום שנפלה אבן מאבני המקדש, שם נבנה בית כנסת, ואם החליטו על מקום מסוים זה משום שכן נגזר כבר בשעת החורבן. פעם אמר משהו שכשירמון מתפוצץ, המקום הקרוב למקום ההתפוצצות והשטח מסביבו מלא בריססים, ובמקומות המרוחקים יותר, הריססים יותר מפורזים ודלים, וככל שמרוחק יותר, דלילים יותר הריססים. ובהשוואה למקום חורבן הבית, ניתן לראות דבר זה בחוש, שבאמת בעיר העתיקה שקרוב המקום שלה מאוד למקום המקדש, יש בתי כנסת צפופים מאוד, וזאת משום שגפילות האבנים מהחורבן היו צפופים מפאת קורבת המקום; וככל

הרחוב קדושה? על זה הגמ' אומרת שלדעת רבי מנחם מקבל קדושה, ולדעת חכמים, כיון שאין זה אלא באקראי, לא מקבל קדושה. (אבות הנידון יהיה במקומות שבמוצאי שבתות או בתפלות ערבית מתקבצים מניין אנשים מדיירי הבניין ומתפללים בין העמודים באקראי. אתמול התפללנו תפלת מנחה בשדה תעופה קנדי בניו יורק, וכי משום כך נהיה כל שדה התעופה כולו קדוש, אין זה אלא עראי, ובלאו הכי המקום לא היה שייך לנו, למרבה יש לו דין שכיר או שואל. ועיין שו"ע סי' קנ"ד סעי' ב', ועיין לביאור להלכה שם, וכה"ל שם).

הר המוריה קדוש משעת בריאתו

ולפי דברי הגמ' הנ"ל אפשר לשאול, ממה נבהל כל כך יעקב אבינו שישן במקום שיש בו קדושה, והלוא לא אמורה להיות שם קדושה כמו של מקום תפלה קבוע? אלא, שיעקב אבינו אומר שמקום זה היה מיועד לתפלה, ונברא בקדושה. כמו כן מצאנו שחז"ל אומרים שאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו, ע"ה, שהר המוריה הוא הר הבית, הוא המקום שבו צריך לעקוד את יצחק בנו. הלך אברהם ולא ידע היכן נמצא מקום זה, עד שנפקחו עיניו וראה הר שמתרומם עוד ועוד ועליו יש שכינה. הוא פונה לנערים ושואל אותם אם גם הם רואים דבר מיוחד שם, אבל הם לא ראו אלא מהמור (בורות), הבין שזה המקום המדובר והושיבם עם החמור שבמצבם הם משולים לחמור. העיר פעם חכם אחד, שיש פלא על אברהם אבינו, שכן חמורו של בלעם ראתה את המלאך, ובלעם לא ראה, ואם כן לפעמים החמור יותר טוב מבני אדם, שרואים מה שלא רואים בני אדם; וההבדל הוא שהמלאך יכול לפקוח את עיניו של החמור לראות מלאך, אבל את הקדושה שבהר המוריה גם חמור לא יכול לראות, על כן דימה אותם לחמור. ואם כן, מקום זה הוא מקום מיוחד, שמתחילה נועד ונברא להיות מקום קדוש ונעלה (ועיין למחזור 'אהלי יעקב' דף קי"ד ע"ב מה שהביא משם ילקוט, רמז ק' שהיה המקום עמוק, ורמז הקב"ה להרים שמסביב להתקרב אליו וכך נהיה "הר", ע"ש). גם מקום זה היה צריך להקנות בכסף מלא על ידי דוד המלך ע"ה, וכשקנה מקום זה, לא קנה אותו מכסף, על אף שהיה לו משל עצמו כסף וזהב לרוב, אלא לקח מכל שבט ושבט משימים שקלים וכו' (ועיין דברים דף קט"ז ע"ב, ורש"י שמואל ב' כ"ד פסוק כ"ד), כי רצה שמקום של בית המקדש יהיה שייך לכל עם ישראל, ולא רצה אף לקבל משבט אחד את כל הסכום, ובדאי לא ממשפחה אחת או מאיש אחד.

תשלום לבעלי המלון בירושלים לעתיד לבוא

הגמרא אומרת (מגילה כ"ו ע"א) "במאי קמיפלגי, תנא קמא סבר, לא נתחלקה ירושלים לשבטים. ורבי יהודה סבר, נתחלקה ירושלים לשבטים. ובפלוגתא דהני תנאי דתניא, מה היה בחלקו של יהודה, הר הבית הלשכות והעזרות. ומה היה בחלקו של בנימין, אולם והיכל ובית קדשי הקדשים. ורצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו של בנימין, ובה מזבח בנוי, והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לבולעה, שנאמר 'חופץ עליו כל היום'. לרש"י זכה בנימין ונעשה אושפיזין לשכינה. והאי תנא סבר לא נתחלקה ירושלים לשבטים, דתניא, אין משכירים בתי בירושלים, מפני שאינן שלהן. רבי אליעזר (בר צדוק) אומר אף לא מטות. לפיכך עורות קדשים, בעלי אושפיזין נוטלין אותן בזרוע. אמר אביי: שמע מינה אורח ארעא למישבק אינש גולפא ומשכא באושפיזיה". מהגמ' לומדים שכיון שירושלים שייכת לכל עם ישראל, אין בעלות לשום אדם, אף אם הוא בעל כמה בתים, לגבות כספים על קרקעותיו או על חדרי ומוקם מסותיו, שאין להם להשכירם, וכמו שאומרים שם התוספות "פירש הר"ר יוסף דסבירא ליה דכיון שהקרקע מקום המטות לא היה מיוחד לבעלים לא היה כח בידם להשכירם שכירות שלם. ומכל מקום מחמת מטלטליהם היו נוטלין עורות הקדשים". כלומר, שאין להם זכות לקבל תשלום על כך שיש להם קרקע בירושלים, לפי שהיא שייכת לכל עם ישראל, ואע"פ שבעל הבית בנה את הבית והוציאו הוצאות או בעל בית מלון, ורק על המטלטלים יכלו לבקש תשלום, והיו נוטלים להם על זה מעורות הקדשים של קרבן תודה או שלמים (ועיין רש"י שם).

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יֵצֵא - תַּשְׁס"ב - מֵאֵת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בשמואל א' פרק י"ד כשהיתה מלחמה קשה עם הפלישתים, והתפלל שאול המלך שהקב"ה יושיע את עם ישראל, והשביע את העם שיצומו עד שיוושעו וינצחו את האויב. ויונתן בנו לא ידע שאביו השביע אותם, והגיע למקום שהיה בו דבש, והוא היה עיף מהמלחמה, וכתוב "וישלח את קצה המטה אשר בידו ויטבול אותה ביערת הדבש" וכו'. והסבירו המפרשים: כי קצה המטה הרי הוא נוגע בארץ והוא בדרך כלל לא נקי, אלא שיונתן הפך את המטה והחלק שבידו שבדרך כלל, נקי טבל ביער הדבש).

בוץ, מקל, נשק, ופלאפון

מִן כּוֹתֵב בְּשׁוֹלְחָן עֵרֻד (או"ח סי' קנ"א ס"ח) "טיט שעל רגליו, ראוי לקנחו קודם שיכנס להתפלל. וראוי שלא יהא עליו ולא על בגדיו שום לכלוך". מכאן שבדיני קדושת בית הכנסת יש גם כן הלכה, שינקה הכלוך שעל נעליו ורגליו. ואין זה משום התחשבות בגבאים גרידא, שבודאי שיש בזה משום דרך ארץ וחסד, וגם לא מדת חסידות נגעו בה, אלא שיש בזה הלכה גמורה שנפסקה בשולחן ערוך. ולגבי דין מקל כותב מִן (שם סי') "מותר ליכנס בבהכ"נ במקלו ובתרמילו ובאפונדתו (פי' מיני כיסים תרגום ובילקוט ובתרמיליה), ויש אוסרים ליכנס בו בסכין ארוך או בראש מגולה". המקל המוזכר כאן, העוזר להליכה ולא לשם כבוד ויופי (עין כה"ח שם סי"ק ל"ח) הסכין המוזכרת כאן לאיסור משום שהיא מקצרת ימיו של האדם, וכמו כן יש ללמוד מכאן על נשק שלא יקח אותו עמו לבית הכנסת, לפי שהוא מקצר את ימיו של האדם. אם יש שומר שתפקידו לשמור על בטחון המתפללים, ומשום כך נשקו גלוי, מותר להכנס עמו בצורה זו לבית הכנסת, כיון שזהו תפקידו, אדם אחר חייב לכסות את כלי הנשק. טלפון סלולרי נייד, יש בו משום טרדא גדולה לבעל הטלפון ולשכניו. ועליו אני אומר קול אומר קרא (ישעיהו מ' ו'), "האומר לעץ והקציץ". על כן, צריכים לפני הכניסה לבית הכנסת לכבות את הפלאפונים, ויש בזה משום קדושת בית הכנסת, שיש בזה מטרד לנוכחים במקום.

בפלאפון יש שיחה מזוהה שניתן לזהות מי המתקשר. לדבר זה יש גרענות גדולה בשעת התפלה, שכן במקום להיות מרוכז בתפלתו לפני בורא עולם, הוא מסתכל מיהו המתקשר אליו בשעה זו. אגב, בבית או בכל מקום אחר אם מתקשרים אליו בטלפון והוא עסוק בענין אחר והצולצול של הטלפון מטריד אותו - אסור לו להרים את השפופרת ולהחזירה כדי שיתנתק, כי בזה הוא גורם למתקשר להפסיד סכום השיחה, למרות שהוא לא שוחח. וכן אומר הרב החסיד ר"ח פלאגיי שאם אדם מקבל מכתב מבויל מאדם מסוים - חייב לענות לו כן או לא, כי השולח "השקיע" כסף לקבל תשובה.

ניקוי נעלי עור ונעלי בד

יש בתי כנסת שבכניסה התקינו רשת ברזל שנועד לנקות את הנעליים מבוץ. צריכים לדעת שלפני שמנקה את הנעל, עליו להסתכל אם יש לו נעל עם סוליה של עור או של גומי. אם היא של גומי, לא איכפת לו, אבל אם הסוליה מעור, יש ממוחק ואסור בשבת (עין שו"ע סי' ש"ב סעי' ב' ולחוננים עליו). זה נעליים של בד, וכשכא לבית הכנסת, מלאים מבוץ עד למעלה, ואין זה מכבוד המקום, ביום חול יכול להתיז על הנעליים מעט מים ודי. אבל בשבת, אם הנעל מעור, יכול להתיז עליה מים ולית לו בה. אבל אם הנעל היא מבד, אסור להתיז עליו מים, ששרייתו זהו כיבוסו. וגם על נעל מעור או מגפיים מותר רק להניחם תחת הברז ולהתיז מים, ואסור לשפשפם ביד (שם סעי' ט' ולחוננים עליו).

נתינת מים בשבת על מפה שנתלכלכה

מפה מבד ניילון (לא מפות ניילון) שנשפך עליה מים או לכלוך יכול להניחה תחת ברז מים וישטפנה, ובתנאי שלא יבוא לידי סחיטה. אבל לשפשף במקום המלוכלך - אסור (עין שבת קמ"ב, ושו"ע סי' ש"ב סעי' ט').

כניסה לבית הכנסת בנעליים עם טיט

צריכים להזהר לא להכנס לבית הכנסת עם טיט שעל רגליו או על נעליו, מפני כבוד בית הכנסת.

שמתרחק המקום יותר, בתי הכנסת יותר מרוחקים זה מזה. כמו כן, בירושלים תמצא שיש הרבה בתי כנסיות, וכן בכל הארץ אבל לא כמו ירושלים. בחוץ לארץ, אפשר למצוא לפעמים שתיים או שלש בתי כנסיות לעיר שלמה או יותר, ולא כמו אר"י.

בית כנסת בשכירות, ובית כנסת בנוי או קנוי

על כל פנים, היוצא מהדברים הוא שלבית כנסת חד פעמי, כלומר שלמקום שהתפללו בו באופן חד פעמי בלבד, אין דין של קדושת בית כנסת. והנפקא מינה בזה, שיכול לעשות במקום שהתפללו בו באופן חד פעמי, את כל צרכיו. ויותר מזה, אם שכרו מקום בשכר חודשי והפכוהו לבית כנסת, ואפילו אם עשו חוזה לתקופה של עשר שנים, אין למקום זה דין של קדושת בית כנסת, ויוכל מקום זה בתום החוזה לחזור ולהיות בית מגורים או כל צרכי חולין אחרים, ללא חשש. רק אם בנו בית לשם בית כנסת, או שקנו בקניין גמור בית או מבנה, לשם הפיכתו לבית כנסת, אין לו פדיון לדברי חולין, והוא נשאר לעולם בקדושתו, אלא אם בתנאים מסוימים (עין קנ"ד סעי' ב', ולמש"ב ולכה"ח על דין שכירות. ובענין בית כנסת שנבנה לשם זה עין בס"י קנ"ג בכמה סעיפים שם כיצד אפשר למוכרו, באיזה תנאים וכו').

קידוח חורים בקיר של בית הכנסת

הגמ' מביאה דין נוסף (שם כ"ט ע"א) "ואהי להם למקדש מעט, אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל. ורבי אלעזר אמר זה בית רבינו שבבבל. דרש רבא, מאי דכתיב ה' מעון אתה היית לנו - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות". מגמרא זו למדים עד כמה חשובה קדושת בית הכנסת, אלא שיש מחלוקת בין הפוסקים אם דין קדושת בית הכנסת הוא דין דאורייתא או דין דרבנן. ולנתון חלק של בית כנסת, הוא אסור בין למי"ד שהוא מדרבנן, ובין למי"ד שהוא מדאורייתא (עין שו"ע סי' קנ"א ולחוננים עליו, ושדי חמד מערכת ב'). לדוגמא, אם ירצה גבאי בית הכנסת לקדוח חור בכדי לקבוע שם בורג שיאפשר לתלות כובע וכדומה, זה אסור מדין קדושת בית הכנסת. ורק אם צריכים להרכיב חשמל נוסף לבית הכנסת, וצריך בשביל זה לקדוח כמה חורים, או לפרוץ מקום להשחיל שם חוטים וכדומה, מותר, שהוא עושה זאת לצורך בית הכנסת; ואותו הדין יהיה בכל מה שיעשה לצורך בית הכנסת עצמו. והטעם הוא מפני שקדושת בית הכנסת דומה לקדושת בית המקדש, ואסור לנתון בו אבן כמו שאסור לנתון אבן מבית המקדש. ויש ללמוד מכך מוסר, אבן המונחת בחוץ בשעה שבונים בית הכנסת, אך עדיין לא חיברו לבניין, אין בה שום קדושה, ויכול לזרוק אותה ולנתץ אותה. אבל מרגע שהאבן הזאת חוברת לכותלי בית הכנסת, קיבלה קדושה ואסור אפילו לקדוח בה חור (אם אין זה לצורך בית הכנסת עצמו) מכיון שהתחברה לדבר שבקדושה. ואם אבן עלתה לדרגה על אחת כמה וכמה בן אדם שעולה לדרגה של קדושה כשמתחבר לקדושה או כשלומד תורה.

נעליים מלוכלכות, מקל הליכה, מטרייה, האם להכניסם לבית כנסת

עוד דבר יש לקחת בחשבון לגבי קדושה שחייבים לנהוג בבית כנסת, והוא כשכניסים לבית הכנסת בחורף עם נעליים ויש עליהם בוץ ולכלוך מבחוץ (ישנם בתים שעקרת הבית לא נותנת להכנס כלל עם הנעליים מבחוץ, עד שינקו אותם, או שיחלצו אותם בפתח הבית). כמו כן, יש לברר האם מותר להכנס עם מקל לבית הכנסת, שכן בעבר אנשים חשובים הולכים עם מקל בידם לאות חשיבות, אלא שיש במקל הזה לכלוך בקצה המקל שתוקע אותו בארץ בשעת הליכתו. ויש גם אנשים שלא יכולים ללכת ל"ע ללא תמיכה במקל. או שאדם בא לבית הכנסת עם מטרייה, שבהליכתו תקע אותה בארץ, ויש בה לכלוך ובוץ בקצה. ובכלל צריך לברר האם מותר להכניס לבית הכנסת מטרייה או לא. אם המטרייה מונחת מחוץ לבית הכנסת, ובעל המטרייה טרוד מכך מאוד שמא יקחו לו אותה בטעות וכד', ומשום כך אין הוא מרוכז בתפלתו, אז בודאי שמותר להניחה לפניו שיוכל להתפלל בכונה ובנחת. ואם אין לו מכך דאגה מיוחדת, השאלה אם מותר להכניסה עמו לבית הכנסת, או שמא ישאיר אותה בחוץ במקום שתולים את המעילים וכדומה.

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויצא - תשס"ב - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

אילנות בתוך ובחצר בית כנסת

הרמ"א אומר (בהלכות שבועות): "ונוהגים לשטוח עשבין בשבועות בבית הכנסת, וזכר לשמחת מתן תורה" (סי' תצ"ד סעי' ג').

על הפסוק "שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר", אומרים חז"ל (במסכת שבת דף פ"ח ע"ב): על כל דיבור ודיבור של הקב"ה התמלא כל העולם כולו ריח שושנים.

אומר הגאון מוילנא (מובא במש"ב סי' תצ"ד ס"ק י'): שהוא ביטל מנהג זה, כי חוק העמים להעמיד אילנות בחג שלהם. ומכיון שהם מעמידים אחרים לא מעמידים.

כה"ח אומר: הרי בכל בתי כנסיות מצינו שיש הדסים, ושושנים לנוי וכדו'. וזה תלוי בכל מקום ומקום כמנהגו.

להבדיל אלף אלפי הבדלות, בבתי כנסיות של הנוצרים מעמידים אילנות בחגים שלהם. ובכל אופן משמע שמותר לתלות בבית הכנסת לכבוד חג מתן תורה, פרחים, שושנים ולא עצים.

ועיין לרעק"א בסי' ק"נ שכתב: כתב הרמב"ם ספ"ו מהלכות ע"ז: הנוטע אילן אצל המזבח או בכל העזרה בין אילן סרק ובין אילן מאכל וכו' הרי זה לוקה וכו'. וכתב הר"ד עראמה בפירוש להרמב"ם: דאפילו אצל בית כנסת אסור מדרבנן. אולם כאמור עיין לכה"ח סי' ק"נ ס"ק י' י"א שלא חוששין זה.

אכילה ושתייה בבית כנסת

אסור לאכול בבית כנסת. אומרים התוס': סיום מסכת וסעודה שעושים בערב פסח, שאני. כשבונים היום בית כנסת כאילו אומרים לגבאי שבעת לימוד באזכרה וכדו' ירשה שיאכלו עוגות ושתייה. אבל אסור להפוך את הבית כנסת לסתם מקום של אכילה ושתייה.

לשמוע אל הרינה ואל התפילה

בליל שבועות וליל הושענא רבה שלומדים בבית הכנסת בתוך חדר לימוד, שם ראוי גם להתפלל כפי שכתוב "לשמוע אל הרינה ואל התפילה" - במקום רינה שם תהא התפילה. ועל כן, אדם שישב ולמד לבדו בחדר לימוד שבתוך בית כנסת, והגיע זמן תפילה: אם הוא ספרדי - צריך להתפלל במנין שבתוך כנסת. ואם הוא אשכנזי - הוא יכול להתפלל יחיד במקום שלמד תורה. מכאן רואים עד כמה גדולה החשיבות של תפילה במקום הלימוד (עיין ברכות דף ח' ע"א, ולשו"ע סי' צ' סעי' י"ח).

האם מותרת בניית בית כנסת על ידי גוי

בעל שד"ח מאריך מאד בדיון קדושת בית כנסת מדאורייתא או מדרבנן. והוא מביא שאלה בענין כיפה של בית כנסת. בזמנם היו בונים כיפה בתקרת בית הכנסת. מה הדין אם אין יהודי מקצועי שיעשה כיפה זו, האם מותר להביא גוי שיעשה? וכן האם מותר בכלל להביא גוי שיבנה בית כנסת או היכל? (עיין שם כללים ב' באורך, וכן באות מ"ג שם). עונה כף החיים: שצריך לקחת לצורך זה רק יהודי. אבל אם אין אפשרות אחרת, אז הגוי יעשה את המלאכה, אבל שיהודי יסיים את המלאכה (שם סי' ק"נ).

מקום עם מים אסור לעבור בו בשבת

אדם צריך לדעת כיצד ללכת בשבת. במקום שהוא מישור, כמו בבני ברק, ישנה בעיה גדולה מאחר וכל הרחוב מלא במים. בירושלים שכל הרחובות עשויין כמדרון אין בעיה, הכוונה בשבת גשומה.

וזאת מאחר ויש מי שאומר: אסור לעבור ביום שבת במקום שיש בו מים וזאת מחשש שמא יבואו מים על מכנסיו או גרבי ויסחטם (ועיין בשו"ע סי' ש"א סעי' ג' ד', כיצד עליו לנהוג, ואם יש הבדל אם הולך ללמוד תורה או להתפלל או לבקר חברים).

מסופר על רב אחד שהיה עומד ומתפלל ביום הכיפורים בלי נעליים, רק עם גרביים. והנה, נשפכו מים על הרצפה, והוא הרגיש שגרבי נרטבו, הוא הרים את רגלו האחת, וכך הוא נשאר עומד עד מוצאי כיפור, כי אם יחזיר את רגלו נמצא שהוא סוחט את המים (אם היו שואלים אותי הייתי מיקל,

ישנם מקומות כמו מצרים ובבל, שבהם היו נכנסים לבית כנסת ללא נעליים, וכך היו מתפללים. כי בזמנם לא היו נכנסים לבית מלך עם נעליים, והוא מדרך כבוד.

כיום, נוהגים שנכנסים לבית הכנסת עם נעליים, כי בימינו אין הולכים לבית מלך או שר ללא מנעלים, וע"כ צריך להזהר בכבוד בית הכנסת. ובשבת יש הבדל אם הבוץ רך או יבש, ורק אם משפשף מבפנים ולא מבחוץ (עיין שו"ע שם סעי' ו' ז' ולחוננים עליו).

כתוב: שהעומד להתפלל מניח יד ימין על יד שמאל, ובוהן למטה, וישים כנגד ליבו ויעמוד ויתפלל. ויש שכתבו: ישים שתי ידיו אחורנית ויעמוד ויתפלל. ובמקום אחר כתוב: שהשם ידיו אחורנית בתפילתו, זו דרך גאוה ואסור להתפלל כך. נקודת המחלוקת היא: שכל אדם נוהג כמנהג מקומו, ארצו. וכל מלך במדינתו דורש שיעמדו בפניו באופן אחר. אבל אף מלך לא יסכים שיכנסו לביתו בנעליים מלוכלכות, וכ"ש בביתו של מלך מלכי המלכים (עיין שו"ע סי' צ"ה ולחוננים עליו).

נעלו של הבא"ח בעל הבא"ח היה רגיל כל יום אחר תפילתו, קודם שנכנס לבית המדרש, לחלוץ את נעליו ולהניחם בכניסה, והיה מקפל את רגליו ויושב, וסביבו היו יושבים רבנים ושאר חנוונים ולומדים 'עין יעקב' כשלוש שעות, והרב היה מסביר ומרחיב ומשלב בזה גם דברי הלכה (עיין בהקדמה לבן יהודי), ואחר כך כל אדם היה הולך לדרכו. יום אחד ישב בעל הבא"ח ולימד, והנה, הגיעה אשה אלמנה בשער בית הכנסת והיא בוכה, ואמרה שברצונה לשאול את הרב שאלה. אמר לה השמש: המתני עד שהרב יסיים. אמרה לו האשה: א"כ, אני אצטרך להמתין הרבה זמן, ואין לי כח, "כל אלמנה ויתום לא תענון". שמע הרב בא"ח את הדברים ויצא לפתח הדלת, והשיב לאלמנה על שאלתה.

ביני וביני, המקובל האלוף חכם אפרים כהן ע"ה לקח את נעליו של הבא"ח והחל לנשקם. כשסיים הבא"ח לדבר עם האלמנה ושב ללימודו, הוא ראה את חכם אפרים מנשק את נעליו, שאלו הבא"ח למעשיו והקפיד על זה כי זה לא מדרך כבוד שת"ח כמוהו אפי' יגע בנעליו, וכ"ש לנשקם. ומתוך הדברים רעדו ידיו של חכם אפרים ונפלו הנעליים על הרצפה. שאל חכם אפרים את החברים: האם הוא צריך לצום כדן תפילין שנפלו? מתוך זה אנו רואים עד כמה קדושה ייחסו לבא"ח.

בניית בית כנסת עצה טובה או חיוב עשה

הרמב"ם כותב בהלכות תפילה: "כל מקום שיש בו עשרה מישראל צריך להכין בו בית שיכנסו בו לתפילה בכל עת, ומקום זה נקרא בית הכנסת" אומרים המפרשים: שזה רק בגדר המלצה, עצה טובה קמ"ל, של הרמב"ם. אומרים בשם הזוהר הקדוש (פרשת בשלח): שבניית בית כנסת הוא חיוב עשה מדאורייתא (ועיין באורך בשדי חמד כללים מערכת ב' כלל מ"ד).

קיצור דרך העוברת בבית כנסת - אסורה

אומר הרמב"ם: בתי כנסיות ובתי מדרשות יש להם קדושה, ולא יעשה אותם קנדרים: אתי כנסיות ובתי מדרשות, שאסור להכנס בהם אלא לדבר מצוה (עיין שם פ"א הלכה ה' ו' ח' ט').

ומי שיש לו צורך לעבור דרך בית כנסת, כגון: שרוצה לקרוא לחברו, יכנס ויקרא פרק תהילים, יקרא לחבירו ויצא (פרק י"א מהלכות תפילה הלכה ט'). ואם לא יודע לקרוא לפחות ישב מעט ואח"כ יקרא לחבירו.

בתי כנסיות ומדרשות חייבין במזוזה

הרמב"ם כותב: "הר הבית, והלשכות, והעזרות, ובתי כנסיות, ובתי מדרשות, שאין בהם בית דירה - פטורין לפי שהם קודש". אם כן, כיצד אנו קובעים מזוזה בבתי כנסיות ומבשרים?

בבתי כנסיות של הדור הקודם היו בתי כנסיות גדולים מאד, ומסביב ישנם איצטבאות הבנויים בקרקע, והיה חדר בצד בשביל התיבה וספר התורה. והבית כנסת עצמו ריק ועל כן הוא פטור ממזוזה. אבל בתי כנסיות שלנו המלאים ספרים, שולחנות, ספר תורה - חייבים במזוזה כדן בית אוצרות יין ושמן.

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לְקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

ויצא - תשס"ב - מאת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

מחמת שאינו מתכוון ולא נחא ליה, או שיוריד את הגרביים ויזרקם).

מעיל שנרטב כיצד יורידו מעליו בשבת?

אדם שבא לבית הכנסת ומעילו רטוב מאד, ואף אם רק יורידו מעליו יצא שהוא סוחט מים, מה יעשה? יורידו מעליו בשינוי ויתלה אותו בחוץ. אם לאחר התפילה הוא רוצה ללבושו שוב והמעיל עדיין ספוג במים - אינו יכול ללבושו.

ולא עוד, אלא שיש מי שאומר שדין מעיל זה כמוקצה. להלכה הדין אינו כן, שמוקצה הוא רק מבין השמשות (ועיין בשו"ע סעי' ש"א סעי' מ"ה מ"ו).

דברים שצריך להזהר בהם בשבת משום מוקצה

גליל של שקיות ניילון - בגליל של שקיות ניילון ישנם שני איסורים: א) מחתך ב) עושה כלי.

כשמושך את השקית ותולשה - עובר על איסור מחתך. ובפעולה זאת גם הוא עושה כלי, מאחר והשקית השניה עדיין סגורה, ורק על ידי שמשך את הראשונה הכין את השנייה לכלי, ולכן גליל זה מוקצה ביום שבת.

ועל כן, אם יש לאדם שקיות ניילון נפרדות המונחות במגירה ועליהם מונח גליל ניילון - אסור לו להזיז את הגליל שהוא מוקצה ולקחת שקית ניילון. אבל יכול למשוך שקית ניילון אחת, ואגב כן הגליל יפול. מוצרים בארון המטבח שאין בהם צורך בשבת מוצרים הנמצאים בארון המטבח ללא סדר, כגון: קמח אטריות וכדו' דינם מוקצה ביום שבת.

ועל כן, אם יש לאדם שקית סוכר ומעליה שקית קמח, אינו יוכל ליטול את שקית הקמח, אלא נוטל את הסוכר והקמח נופל מאליו, וזה נקרא טלטול מן הצד ומותר במקרים מסוימים.

ירקות שאין דרך לאוכלם חי סל של ירקות המעורבים זה בזה. תפוח האדמה דינו מוקצה, מאחר ואין מי שאוכלו חי כמות שהוא. ועל כן אם אדם רוצה לקחת ירק הנמצא תחת התפוח אדמה עליו למשוך את הירק והתפוח נופל מאליו. ועל כן ראוי שעוד לפני שבת אדם יסדר כל ירק וירק בנפרד כדי לא להכנס לבעיה.

בשר קפוא - מוצרים הנמצאים במקפיא, שאין דרך לאוכלם חי - דינם מוקצה, כגון: בשר קפוא, עוף ודגים לא מבושלים. ולכן אם מאחורי הבשר נמצאים פיתות שרוצה לאוכלם, לא יוכל להזיז את הבשר, אלא עליו למשוך את הפיתות, ואם יזוזו המוקצים זה מן הצד.

"ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה"

אנחנו נמצאים בפרשיות של עשו, יעקב וישמעאל, וידוע שעשו שונא את יעקב, וכן ישמעאל שונא את ישראל. וכתוב על ישמעאל "כמתלהל היורה חצים ואומר רק משחק אני". יש לנו אורבים בדרכים, כנחשים ועקרבים, וכאילו אין שלטון ואין כלום. אנחנו אומרים לקב"ה רבש"ע ארץ ישראל ניתנה לנו ולא לאומות העולם, אם עשו וישמעאל מתנכלים לנו שהקב"ה יפר עצתם ויקלקל מחשבתם. ואם יש מישהו שעוזר להם שהקב"ה ידריכהו בדרך ישרה, ואם הוא לא ראוי שייפר עצתו.

"כי החושך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה", אנחנו רוצים את אורו של הקב"ה, ויה"ר שיהיה בעגלא ובזמן קריב ואמרו. אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

